

WAT ALS JE ZEUGEN NIET BERIG WORDEN NA SPENEN?

Sinds het gebruik van de moderne hybride zeugenrassen is het probleem van niet berig worden na spenen verminderd, maar toch komt het nog af en toe voor. Als je met dit probleem te maken hebt, moet je verschillende managementfactoren in acht nemen. Deze worden samen met de mogelijke oplossingen besproken.

– Ruben Decaluwé, UGent

Tijdens de lactatie zijn de eierstokken bij zeugen normaal gezien niet actief. Dit komt doordat dit onderdrukt wordt door het zuigen van de biggen. Soms kan een zeug toch berig worden tijdens de lactatie. Dit gebeurt als het zuigen van de biggen wordt beperkt of als er omstandigheden aanwezig zijn die de bronst stimuleren zoals een hoge voederopname, kleine tomen, groepshuisvesting, wanneer er gedeeltelijk wordt gespeend en de aanwezigheid van beerstimuli. Dit blijft echter een uitzondering. In de normale situatie moeten de eierstokken na spenen opnieuw opstarten, wat resulteert in het berig worden van de zeugen. Wanneer zeugen niet berig worden, kan het zijn dat de eierstokken helemaal niet actief zijn, dat er wel activiteit is maar dat deze

.....

De norm is dat minstens 85% van de zeugen binnen de 10 dagen na het spenen berig moet worden.

.....

onvoldoende is (het duwtje in de rug ontbreekt) of dat de eierstokken perfect werken maar de berigheid van de zeugen niet gezien wordt door de veehouder. Als norm op bedrijfsniveau nemen we aan dat minstens 85% van de zeugen binnen de 10 dagen na het spenen berig moet worden. Wanneer dit niet het geval is, kunnen we spreken van een bedrijfsprobleem.

Wat zijn de risicofactoren?

De activiteit van de eierstokken moet, zoals eerder uitgelegd, terug opstarten na het spenen. We kunnen de zeug hierbij een aardig handje helpen via een correct management. Deze managementtechnieken minimaliseren bovendien de kans dat berigheid niet gezien wordt.

Beerstimulatie Contact met de beer is een van de belangrijkste zaken die het berig worden stimuleert, maar zeugen mogen niet gewoon worden aan de beer. Het is dus belangrijk om vanaf de eerste dag in de dekstal, zeker tweemaal per dag een vijftiental minuten contact te verzorgen tussen zeug en beer. De beer kan in de gang voor de zeugen worden gelaten of de zeugen kunnen in kleine groepjes (circa 5) voor de beer worden gebracht.

De kwaliteit van de zoekbeer is van groot belang. Hij moet minstens 11 maanden oud zijn, niet kreupel, goed grommen, speekselen en stinken, en hij moet geïnteresseerd zijn in de zeugen. Vooral bij langdurig en intensief gebruikte beren durft dit laatste wel eens te wensen overlaten.

Detectie van berigheid Een goede bronstcontrole is uitermate belangrijk. Ze wordt bij voorkeur tweemaal per dag uitgevoerd met een goede zoekbeer en niet vlak voor het voeren. Het is ideaal om de zeugen in kleine, overzichtelijke groepjes voor de beer te brengen. Als dit niet mogelijk is, dan kan de beer voor de kop van de zeugen gebracht worden waarbij neus-neuscontact mogelijk is (zie foto). Wanneer een beer te lang bij een berige zeug wordt gelaten, bestaat de kans dat hij andere berige zeugen minder goed opspoot.

Huisvesting en klimaat Licht heeft een directe invloed op de hormonen die het berig worden stimuleren. De duur en intensiteit van lichtvoorziening is belangrijk. Men raadt aan om een vast dag-nachtritme aan te houden in de dekstal: 16 uur licht gevolgd door 8 uur donker. Hiervoor worden best timers op de lichtschakelaars geplaatst. De lichtintensiteit moet 100 lux bedragen. Dit komt ongeveer overeen met 1 tl-lamp per 3 zeugen, 1 m vlak boven de kop van de zeugen. Zorg ervoor dat de beschermkappen van de lampen proper zijn en de doorgang van licht niet beperken.

Zeugen worden best gehuisvest bij 18 °C in een goed verluchte stal. Uiteraard geldt ook hier dat je tocht en sterke temperatuurwisselingen moet vermijden.

Voeding Het aspect van de voeding begint al tijdens de lactatieperiode, waarin zeugen zo weinig mogelijk mogen vermageren. Het optimaliseren van de voeropname tijdens deze periode is één aspect, maar je kan meer doen. De meeste problemen worden gezien bij eerste-worpszeugen met grote tomen. Deze zeugen moeten zelf nog groeien en kunnen minder volume voeder opnemen. Het vermageren treedt vooral op vanaf de derde week van de lactatie. Wanneer op 3 weken gespeend wordt, zal het vermageren onder normale omstandigheden binnen de perken blijven. Wanneer de lactatie langer duurt, kan het aantal biggen bij de eersteworpszeugen worden beperkt. Een aantal dagen vroeger spenen kan ook helpen.

Eens aangekomen in de dekstal is het de bedoeling om de zeugen het idee te geven dat er overvloedig veel voedsel in de omgeving aanwezig is. We kunnen dit

doen door op de dag van het spenen een beperkte hoeveelheid voeder te geven. Vanaf de volgende dag wordt dan een hoge hoeveelheid energierijk voeder aangeboden. Het is belangrijk dat de energie aangeboden wordt onder de vorm van suiker, aangezien dit de productie van de juiste hormonen stimuleert. Er bestaan commerciële voeders die speciaal hiervoor ontwikkeld werden. Extra suikerbronnen (bijvoorbeeld dextrose) toevoegen, kan ook. Met dit dieet wordt gestopt bij inseminatie of ten laatste op de tiende dag na het spenen. Gebeurt dit niet, dan zouden de zeugen te vet kunnen worden.

Ras Erfelijke factoren spelen een belang-

moelijk opstarten. Het verhuizen naar een andere omgeving brengt een korte, positieve stress met zich mee en dit helpt de zeug berig te worden. Chronische stress of pijnprikkels moeten je vermijden. **Ziek vee** Zieke en kreupel dieren zullen uiteraard moeilijker berig worden. Een gezonde veestapel is een basisvereiste voor een goede productie.

Wat kunnen we eraan doen?

De belangrijkste oorzaak van het niet berig worden van zeugen is het niet detecteren van berige zeugen. Als het probleem bij de zeug ligt, dan zijn de eierstokken vaak wel actief maar hebben

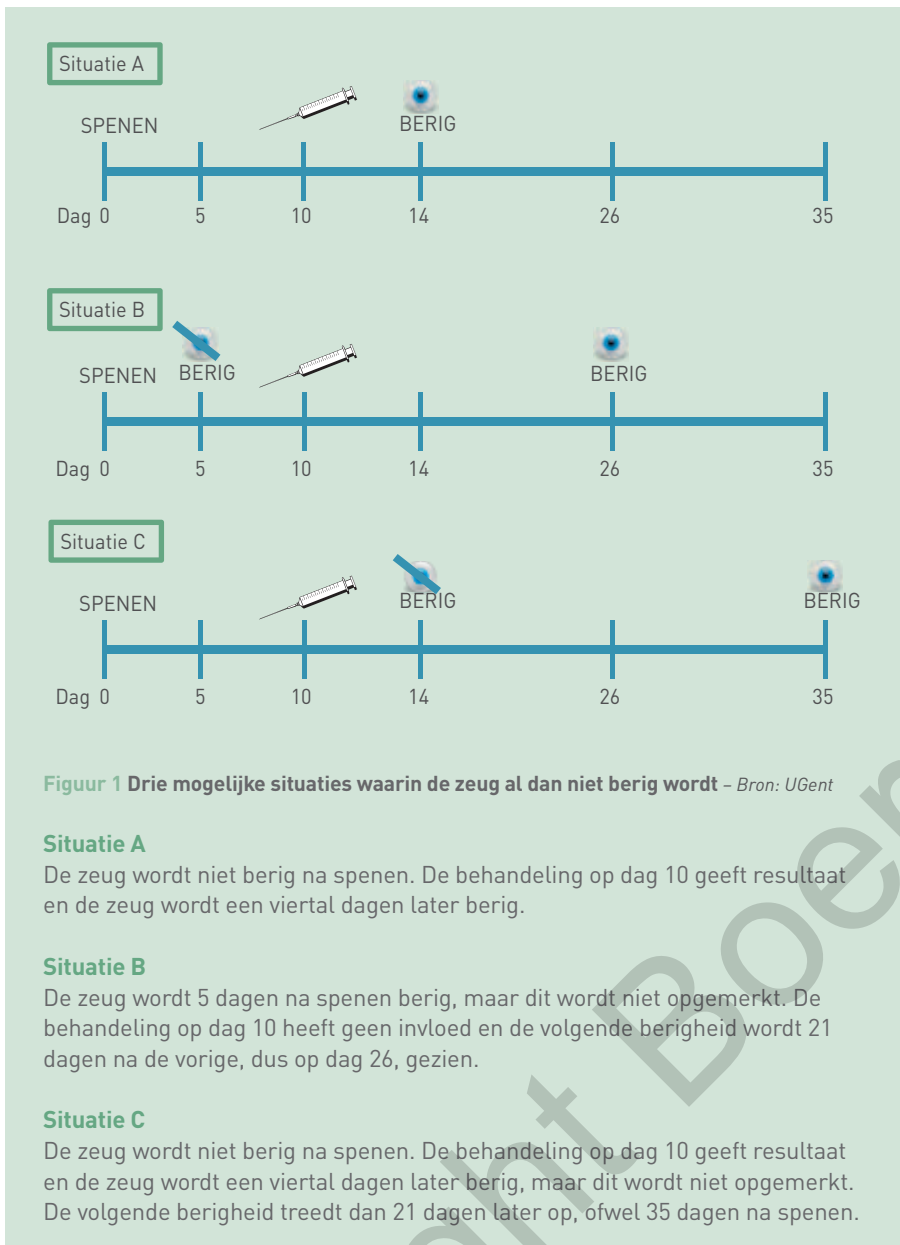
Als het niet mogelijk is de zeugen in kleine groepjes voor de beer te brengen, dan kan de beer voor de kop van de zeugen worden gebracht waarbij neus-neuscontact mogelijk is.

rijke rol bij het berig worden. Bij zuivere lijnen worden meer problemen verwacht dan bij moderne hybride rassen.

Seizoen Najaarsonvruchtbaarheid is het fenomeen dat zeugen moeilijker berig worden in de zomer en bij het begin van de herfst. De echte oorzaak hiervan is niet gekend. Zaak is dat alle aspecten die berigheid stimuleren in deze periode een nog groter belang hebben.

Wijze van spenen De enige correcte manier van spenen is de zeug weg te halen van al haar biggen. Wanneer de zeug in het kraamhok blijft, eventueel met enkele biggen, zullen de eierstokken

ze onvoldoende activiteit. In beide gevallen ligt de belangrijkste aanpak in het optimaliseren van de eerder besproken omgevings- en managementfactoren. Enkel wanneer deze optimaal zijn en er nog steeds problemen zijn, kunnen we overschakelen op behandeling via injectie. Verschillende producten zijn voorhanden. Het zijn echter allemaal producten die de hormonen die met berigheid te maken hebben, stimuleren. Deze producten geven eierstokken met onvoldoende activiteit een duwtje in de rug. Wanneer de eierstokken helemaal geen activiteit vertonen, zullen ook deze producten niet

nadien is de kans klein. Vier tot 7 dagen na behandeling wordt de zeug normaal gezien berig. Wanneer zeugen niet reageren op behandeling hoeft dit niet onmiddellijk te betekenen dat er iets verkeerd is met de zeug. Dit wordt verduidelijkt in figuur 1. Met de situaties uit deze figuur moet rekening worden gehouden bij het bepalen van het opruimbeleid. Wanneer het voorgestelde behandelingsprotocol wordt angewend, bestaat de kans dat bij opruimen van zeugen voor dag 35 na het spenen, deze zeugen perfect gezond zijn. Wanneer echter enkel zeugen opgeruimd worden die 35 dagen na spenen nog steeds niet berig geworden zijn, blijken deze meestal volledig inactieve eierstokken of cysten op de eierstokken te hebben.

Vermijd productie verliezen

Een bedrijfsprobleem met zeugen die niet berig worden na het spenen, brengt grote productie verliezen met zich mee. Via het management na het spenen kunnen we berigheid bij de zeugen echter stimuleren. Optimalisatie van dit management vormt de belangrijkste aanpak bij problemen. Er zijn ook medicijnen voorhanden, maar de interpretatie van respons op behandeling is niet zo eenvoudig. Echografie en progesteronbepalingen kunnen voor meer informatie zorgen. ■

Ruben Decaluwé is verbonden aan de Vakgroep Voeding, Genetica en Ethologie en de Vakgroep Voortplanting, Verloskunde en Bedrijfsdiergeneeskunde van de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Gent.

werken. Wanneer de zeug al berig was, maar dit werd niet gezien, dan zal de behandeling ook geen effect hebben.

De beste periode om te behandelen is op 8 à 10 dagen na het spenen. Ervoor kan de zeug best nog vanzelf berig worden,